

kršćanstva, nego upravo isto toliko zbog toga što se praktički jevrejski duh, što se jevrejstvo održalo u samom kršćanskom društvu i čak postiglo svoje najviše usavršenje. Jevrej koji u građanskom društvu stoji kao poseban član, samo je posebna pojava jevrejstva građanskog društva.

Jevrejstvo se nije održalo uprkos historiji, nego pomoću historije.

Iz svoje vlastite utrobe građansko društvo neprestano proizvodi Jevreja.

Što je bila, sama po sebi, osnova jevrejske religije? Praktička potreba, egoizam.

Stoga je monoteizam Jevreja u zbiljnosti politeizam mnogih potreba, politeizam koji i zahod čini predmetom božanskog zakona. Princip građanskog društva je praktična potreba, egoizam, i javlja se u čistom obliku čim je građansko društvo iz sebe sasvim porodilo političku državu. Bog praktične potrebe i sebičnosti jeste novac.

Novac je surevnjivi bog Izraela, pred kojim ne smije postojati nijedan drugi bog. Novac ponižava sve čovjekove bogove i pretvara ih u robu. Novac je opća, za sebe konstituirana vrijednost svih stvari. Stoga je cijeli svijet, čovjekov svijet, kao i prirodu lišio njihove osebujne vrijednosti. Novac, to je čovjeku otudjeno biće njegova rada i njegova postojanja, i to tudje biće njime vlada, a on mu se klanja.

Bog Jevreja se posvjetovio, on je postao svjetovni bog. Zbiljski bog Jevreja jeste mjenica. Njegov bog samo je iluzorna mjenica.

Shvaćanje o prirodi koje se formira pod vlašću privatnog vlasništva i novca jest zbiljsko preziranje, praktičko ponižavanje prirode koja u jevrejskoj religiji doduše postoji, ali samo u mašti.

U tome smislu Thomas Munzer proglašava nenasnosnim

"što su sva stvorenja pretvorena u vlasništvo, ribe u vodi, ptice u zraku, biljke na zemlji, - jer i stvorenja bi morala postati slobodna."[AE]

Ono što u jevrejskoj religiji postoji apstraktno - preziranje teorije, umjetnosti, historije, čovjeka kao samosvrhe - to je zbiljsko svjesno stajalište, vrlina čovjeka kao vlasnika novca. I sam rodni odnos, odnos